

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.2.7 Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Perusteiden teksti

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

Paikallinen osuus

KESTÄVÄN ELÄMÄNTAVAN OPETUSSUUNNITELMA

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisen kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen.

Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä. Samalla se rakentaa osaamista luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudella. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotapoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen. Opetuksessa etsitään ja toteutetaan yhdessä ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää monia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta, ihmissuhteista, liikkumisesta, liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta. Nämä kaikki vaikuttavat

kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta.

Oppilaita ohjataan ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja harjoittelevat neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Koulussa otetaan kaikessa toiminnassa huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Kiertotalous on osa kestävästä elämäntapaa. Kiertotalous on talousmalli, jossa ei tuoteta jatkuvasti lisää tavaroita. Kulutus perustuu omistamisen sijasta palveluiden käyttämiseen: jakamiseen, vuokraamiseen sekä kierrättämiseen. Materiaaleja ei lopuksi tuhota, vaan niistä syntyy yhä uudelleen uusia tuotteita.

Kiertotaloudessa tuotanto ja käyttö suunnitellaan siten, että jätettä ei synny, vaan materiaalit ja niiden arvo säilyvät kierrossa.

Kiertotalousopetus toteuttaa kestävän kehityksen tavoitteita.

Kiertotalouden keskeisenä tavoitteena on säästää luonnonvaroja ja hyödyntää materiaalit kestävästi ja tehokkaasti.

Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämiseksi korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Tavoitteet:

- Lisätä oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia ympäristön ja hyvinvoinnin puolesta sekä kasvattaa ympäristötietoisia, kestävään elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia.
- Opettaa tulevaisuuden rakentamista ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäville ratkaisuille.
- Tulevaisuususkon rakentaminen
  - huolehdiin ja arvostan ympäristöäni, nautin lähiluonnosta (pihat, metsät, puistot)
  - luonnon tunteminen ja sitä kautta arvostaminen johtaa haluun suojella luontoa
  - pienetkin teot vaikuttavat, pienistä puroista kasvaa suuri virta
  - luodaan uskoa ihmisen kykyyn ratkaista ilmastonmuutokseen liittyviä ongelmia

Koulut toteuttavat ympäristökasvatusta eheyttäen ja integroiden eri oppiaineissa. Aihepiiri on lähellä ympäristötietoa, biologiaa ja maantietoa, mutta yhteyksiä löytyy lähes kaikkiin oppiaineisiin. Koulujen omat opetussuunnitelmat viimekädessä määräävät, miten kukin koulu huomioi tämän aihepiirin omien erityispiirteidensä, sijaintinsa, resurssinsa ja painotuksensa mukaan.

Kestävä elämäntapa koulun toimintakulttuurissa

<p>OPPILAIDEN OSALLISUUS Velvoittavat toimet</p> <p>Vihreä tiimi tai oppilaskunnan hallitus ideoivana ja suunnittelevana elimenä</p> <p>Yhteisistä tavaroista ja omaisuudesta huolehtiminen</p>	<p>Suosittelvat toimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • säännölliset kokoontumiset eri tavoin toteuttavat ympäristöteot (tempaukset, teemapäivät ym.) • viherveikot, valoagentit, naulakkovahdit ym. • Ekoteko-passit koulussa opittujen taitojen harjoittelemiseksi kotona
<p>KESTÄVÄ KULUTUS Velvoittavat toimet</p> <p>Turhan kulutuksen välttäminen, materiaalien säästävä käyttö</p>	<p>Suosittelvat toimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • kierrätysmateriaalien aktiivinen käyttö askartelussa ja käsitöissä • vaatteiden ja varusteiden nimikointi

<p>Varastojen järjestely ja inventointi ennen tarviketilauksia</p> <p>Ympäristömerkittyjen tuotteiden suosiminen</p> <p>Harkittu monistaminen</p> <p>Ruokahävikin pienentäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • löytötavaroille oma paikka, löytötavaravideot ja –näyttely • kestokoristeet juhlissa • ruokahävikin seuranta • roskattomat eväät retkillä • oma muki koulukahviloissa • materiaalihankinnoissa ympäristön kannalta kestävä valinnat • ympäristöystävälliset käytänteet myös vanhempainyhdistysten ja muiden yhteistyötahojen käyttöön • lainattavien tarvikkeiden hyödyntäminen (esim. liikuntavaunu, retkeilytarvikkeet)
<p>LAJITTELU JA KIERRÄTYS Velvoittavat toimet</p> <p>Jätteiden vähentäminen Jätteiden lajittelu kaikissa koulun tiloissa Selkeät opasteet lajittelupisteissä</p>	<p>Suosittelvat toimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • oppilaat lajitteluastioiden hoitajina • tutustuminen kiertotalouskävelyn / pyöräilyn vinkkilistan kohteisiin
<p>ENERGIA JA VESI Velvoittavat toimet</p> <p>Laitteiden ja valojen sammutus tilasta poistuttaessa</p> <p>Veden säästävä käyttö</p>	<p>Suosittelvat toimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • liiketunnistimilla toimivat valot • luokissa ja käytävillä mahdollisuus osavalaisuun • aurinkokennot • lämpötilojen järkiperaistaminen • lukuvuoden toistuvat teemat (earth hour, sähkötön päivä ym.)
<p>KULKEMINEN Velvoittavat toimet</p> <p>Rohkaistaan ja annetaan vinkkejä oppilaille ja perheille ympäristöystävälliseen kulkemiseen</p>	<p>Suosittelvat toimet</p> <ul style="list-style-type: none"> • kimppakyydit • autoton päivä • sadekatos polkupyörille • haastetempaukset koulu- ja työmatkojen kulkemiseen jalan, pyörällä tai julkisilla kulkuneuvoilla • pyörien katsastus ja ajotaitorata
<p>LÄHILUONTO Velvoittavat toimet</p>	<p>Suosittelvat toimet</p>

<p>Koulun lähiluonnon hyödyntäminen oppimisympäristönä</p> <p>Retkivinkkilistan hyödyntäminen</p> <p>Lähiympäristön siivoustalkoot</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ”oma koulumetsä” ympärivuotisessa säännöllisessä käytössä (merkitty reitti, kokoontumispaikka, tarkkailukohteet) • retkeily- ja luontoliikunta vapaavalintaisena oppiaineena
<p>MUUTA</p> <p>Ympäristökasvatuksen opetussuunnitelma käytössä arjen työkaluna</p> <p>ympäristöopin 5. luokan vaikuttamisprojekti</p>	<p>Suosittelavat toimet</p>

Yläkoulussa kestävä elämäntapa lisäksi oppiaineittain

Biologia vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tehtävä

Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Opetuksen tavoitteet

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys S6 L4, L7

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta S1-S6 L7

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja S6 L7

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi S6 L5, L7

Sisältökokonaisuudet

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestäväen käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväen tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Arvioinnin kohteet

T6 Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet (luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi)

T12 Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla, miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla (Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen).

T13 Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille (eettisten kysymysten pohdinta).

T14 Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi (kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot).

Maantieto vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tehtävä

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Opetuksen tavoitteet

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen S1-S6 L7

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja S1-S6 L7

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi S1-S6 L7

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa S1-S6 L3, L7

Sisältökokonaisuudet

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö: Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Arvioinnin kohteet

T4 Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää (Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö)

T11 Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää

ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan (Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot)

T12 Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti (Kestävän kehityksen edistäminen).

T13 Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta (Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen).

Fysiikka vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tehtävä

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Opetuksen tavoitteet

T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta. S1-S6 L3, L7

Sisältökokonaisuudet

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä.

Arvioinnin kohteet

T4 Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta. (Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta)

Kemia vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tehtävä

Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Opetuksen tavoitteet

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta S1-S6 L3, L7

Sisältökokonaisuudet

S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Arvioinnin kohteet

T4 Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta (Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta).

Kuvataide vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin S1, S2, S3 L3, L4, L6, L7

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisessaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla S1, S2, S3 L1, L2, L4, L7

Sisältökokonaisuudet

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiiriin että globaalin maailman näkökulmista.

Arvioinnin kohteet

T10 Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista (Näkemyksen esittäminen).

T11 Oppilas tarkastelee kuvailmaisessaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävästä kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia (Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen).

Kiertotalous ja 7-9-luokkien opetussuunnitelma HI, YH, UE, KIELET:

Historia: 7. ja 8. luokkien historian kurssissa aiheeseen liittyvät sisällöt ovat 7. luokan sisältöalueessa teollisuusyhteiskunnan synty. Siinä pohditaan ihmisen ja luonnon suhteen muutosta – esim. kaupungistuminen, ilmansaasteet, kulutustavaroiden tuotannon lisääntyminen...

8. luokan kurssin lopulla käsitellään nykyajan ilmiöitä, kuten väestönkasvun, ilmastomuutoksen ja globalisaation merkitystä elämäämme.

Myös ympäristökysymysten pohdintaan pyritään kehittämään taitoa käsitellä kriittisesti erilaisten medioitten luotettavuutta mm. ympäristöämme koskevien näkökulmien suhteen.

Yhteiskuntaopissa 9. luokalla käsitellään **yriyksen** toimintaa kestävän kehityksen ja globaalin vastuun näkökulmasta. Monet yritykset toimivat kiertotalouden luomilla mahdollisuuksilla. Yksilötasolla aiheena on **kuluttajan** mahdollisuudet tehdä eettisesti kestäviä ja vastuullisia valintoja kestävän kehityksen mukaan.

Tavoitteet T8 (talouden perusteiden ymmärtäminen, oman talouden hallinta ja vastuullinen kuluttaminen kestävän kehityksen periaatteiden ja mukaisesti) T9 (Ohjaa oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa.)

Uskonnon opetuksessa lähinnä etiikan opiskelussa kannustetaan pohtimaan omien valintojen ja elämäntavan vaikutusta niin globaalisesti kuin ympäristön kannalta kestävän elämäntavan näkökulmasta.

Äidinkieli ja vieraat kielet. Opetussisällöissä ei ole opetussuunnitelmassa kiertotalouteen liittyviä yhtymäkohtia, mutta oppimateriaalien sisällöistä vastuulliset oppimateriaalien tuottajat varmastikin tuovat esille kiertotalouteen ja kestävään elämäntapaan liittyviä aiheita.